

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.2.40>

КЛАСИФІКАЦІЯ УПОВНОВАЖЕНИХ СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ КОЛАБОРАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Бровченко Ю.В.,

*аспірант Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

ORCID: 0009-0007-2122-6956

e-mail: brovchenko_y_v_@ukr.net

Бровченко Ю.В. Класифікація уповноважених суб'єктів протидії колабораційній діяльності в Україні.

У статті здійснено комплексний аналіз адміністративно-правових заходів протидії колабораціонізму в Україні, а також систематизацію підходів до класифікації уповноважених суб'єктів, що беруть участь у боротьбі з цим явищем. Обґрунтовано актуальність дослідження в умовах посилення викликів національній безпеці, що зумовлює потребу у впорядкуванні діяльності уповноважених органів і структур. Запропоновано авторське визначення уповноважених суб'єктів протидії колабораційній діяльності, в якому враховано їхню правову природу, адміністративно-правовий статус та функціональну роль. У статті визначено основні ознаки суб'єктів, зокрема їхню компетентність, підзвітність, територіальну юрисдикцію та організаційну структуру.

Проведено аналіз наукових підходів до класифікації суб'єктів, включно з інституційним, функціональним, організаційним, системним і компетентнісним підходами. Виокремлено методологічні засади класифікації, що включають принципи і критерії, за якими суб'єкти розподіляються на окремі групи, а також охарактеризовано комплекс нормативно-правових актів, які регламентують їхню діяльність. Розкрито структуру уповноважених суб'єктів протидії колабораційній діяльності в Україні.

Авторська класифікація суб'єктів протидії колабораційній діяльності передбачає їх поділ на суб'єкти загальної компетенції, спеціальної компетенції, локальної компетенції та недержавні суб'єкти. Особливу увагу приділено аналізу взаємодії між різними групами суб'єктів, розглянуто принципи ефективної координації їхньої діяльності та гармонізації нормативно-правового забезпечення. Проаналізована нормативна база діяльності уповноважених суб'єктів протидії колабораціонізму в Україні. Крім того, висвітлено міжнародний досвід у класифікації суб'єктів протидії колабораціонізму, зокрема з огляду на європейські практики та стандарти, що дозволило виокремити перспективні напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання. Розкрито теоретичне, так і практичне значення класифікації уповноважених суб'єктів протидії колабораційній діяльності.

У статті також виділено загальні проблеми, з якими стикається Україна у процесі класифікації уповноважених суб'єктів. Це, зокрема, фрагментарність правової бази, недостатність методологічних розробок та обмеженість міжвідомчої координації. Запропоновано шляхи їх вирішення шляхом удосконалення законодавства, впровадження сучасних адміністративно-правових механізмів і підвищення рівня фахової підготовки відповідних кадрів.

Таким чином, дослідження спрямоване на формування теоретичних і практичних засад класифікації уповноважених суб'єктів, що стане основою для підвищення ефективності адміністративно-правових заходів протидії колабораційній діяльності в Україні. Зроблено висновки щодо необхідності системного підходу до вирішення зазначених питань та визначено основні напрями подальших досліджень у цій сфері.

Ключові слова: колабораційна діяльність, протидія колабораціонізму, класифікація уповноважених суб'єктів, адміністративно-правові заходи, адміністративно-правове регулювання, нормативно-правова база, взаємодія суб'єктів.

Brovchenko Y.V. Classification of authorized entities to counter collaborative activities in Ukraine.

The article provides a comprehensive analysis of administrative and legal measures to combat collaborationism in Ukraine, as well as a systematization of approaches to the classification of authorized entities involved in the fight against this phenomenon. The relevance of the study is substantiated in the context of increasing challenges to national security, which necessitates the need to streamline the activities of authorized bodies and structures. The author's definition of authorized entities to combat collaborationism is proposed, which takes into account their legal nature, administrative and legal status and functional role. The article identifies the main characteristics of entities, in particular their competence, accountability, territorial jurisdiction and organizational structure.

An analysis of scientific approaches to the classification of entities is conducted, including institutional, functional, organizational, systemic and competency approaches. The methodological principles of classification are identified, which include the principles and criteria by which entities are divided into separate groups, and the complex of regulatory legal acts that regulate their activities is also characterized. The structure of authorized entities to counter collaboration activities in Ukraine is revealed.

The author's classification of entities to counter collaboration activities provides for their division into entities of general competence, special competence, local competence and non-state entities. Particular attention is paid to the analysis of interaction between different groups of entities, the principles of effective coordination of their activities and harmonization of regulatory and legal support are considered. The regulatory framework for the activities of authorized entities to counter collaborationism in Ukraine is analyzed. In addition, international experience in the classification of entities to counter collaborationism is highlighted, in particular with regard to European practices and standards, which allowed identifying promising areas for improving administrative and legal regulation. The theoretical and practical significance of the classification of authorized entities to counter collaborative activities is revealed.

The article also highlights the general problems that Ukraine faces in the process of classifying authorized entities. These include, in particular, the fragmentation of the legal framework, the lack of methodological developments and limited interdepartmental coordination. Ways to solve them are proposed by improving legislation, introducing modern administrative and legal mechanisms and increasing the level of professional training of relevant personnel.

Thus, the study is aimed at forming theoretical and practical principles for the classification of authorized entities, which will become the basis for increasing the effectiveness of administrative and legal measures to counter collaborative activities in Ukraine. Conclusions are drawn regarding the need for a systematic approach to addressing these issues and the main directions of further research in this area are identified.

Key words: collaborative activity, counteraction to collaborationism, classification of authorized entities, administrative and legal measures, administrative and legal regulation, regulatory and legal framework, interaction of entities.

Постановка проблеми. Протидія колабораційній діяльності є однією з ключових складових забезпечення національної безпеки України в умовах сучасних викликів та загроз. З огляду на збройну агресію РФ, що супроводжується інформаційно-психологічним впливом, окупацією територій та використанням колабораціоністів для дестабілізації ситуації в державі, питання чіткого визначення, систематизації та класифікації суб'єктів, відповідальних за боротьбу з цим явищем, набуває особливої актуальності.

Адміністративно-правовий аспект протидії колабораціонізму передбачає запровадження ефективних механізмів виявлення, попередження, припинення та притягнення до відповідальності осіб, які співпрацюють із державою-агресором, її окупаційними адміністраціями або незаконними збройними формуваннями. Водночас, діюча система державного управління характеризується низкою проблемних аспектів, що ускладнюють ефективну координацію діяльності уповноважених суб'єктів.

Зокрема, законодавство України містить розрізнені норми щодо боротьби з колабораціонізмом, однак відсутня чітка класифікація суб'єктів, відповідальних за протидію цьому явищу. Це призводить до дублювання повноважень, прогалин у правозастосуванні та недостатньої коорди-

нації між державними органами, правоохоронними структурами, військовими адміністраціями та недержавними суб'єктами. Відсутність систематизованого підходу до класифікації суб'єктів протидії колабораційній діяльності ускладнює реалізацію державної політики у сфері безпеки, створюючи ризики правового хаосу та неузгодженості заходів адміністративного впливу.

Важливим питанням, що потребує наукового осмислення, є вироблення методологічних засад класифікації суб'єктів протидії колабораціонізму з урахуванням інституційного, функціонального, організаційного, системного та компетентнісного підходів. Окрім цього, актуальним залишається питання вдосконалення правового регулювання їхньої діяльності, визначення механізмів взаємодії та розмежування повноважень. Важливо також проаналізувати міжнародний досвід у цій сфері та окреслити перспективи його адаптації до національного законодавства.

Таким чином, необхідність розроблення науково обґрунтованої класифікації уповноважених суб'єктів протидії колабораційній діяльності обумовлена як практичними потребами державного управління, так і необхідністю підвищення ефективності адміністративно-правових заходів у цій сфері. У цьому контексті дослідження спрямоване на теоретико-правове осмислення проблеми, виявлення основних ознак та функціонального призначення суб'єктів, а також формулювання пропозицій щодо вдосконалення адміністративно-правового регулювання їхньої діяльності.

Мета дослідження – дослідити адміністративно-правові заходи протидії колабораційній діяльності, сформулювати авторське визначення уповноважених суб'єктів, проаналізувати їх основні ознаки, критерії та принципи класифікації, визначити методологічні підходи, надати авторську класифікацію із розподілом на суб'єкти загальної, спеціальної та локальної компетенції, дослідити нормативно-правове регулювання їхньої діяльності, проаналізувати міжнародний досвід та визначити шляхи удосконалення системи класифікації в Україні.

Стан опрацювання проблематики. Питання класифікації уповноважених суб'єктів протидії колабораційній діяльності є одним із ключових напрямів адміністративно-правового дослідження, оскільки безпосередньо впливає на ефективність державної політики у сфері національної безпеки та правопорядку. Враховуючи складний характер колабораціонізму як соціально-правового явища, його протидія потребує залучення широкого кола суб'єктів з різними функціональними повноваженнями, що, у свою чергу, зумовлює необхідність їхньої чіткої класифікації та розмежування компетенцій.

У вітчизняному правознавстві науковці активно аналізують проблематику протидії колабораційній діяльності, зокрема досліджують адміністративно-правові аспекти боротьби з колабораціонізмом, питання відповідальності осіб, які співпрацюють з окупаційними адміністраціями, та правові механізми їхнього переслідування. Так, увагу приділено нормативно-правовому забезпеченню функціонування правоохоронних і безпекових органів, їхній взаємодії в межах реалізації державної політики безпеки, а також впливу міжнародного досвіду на формування національних стандартів протидії колабораціонізму.

Дослідження, присвячені адміністративно-правовому аспекту протидії колабораційній діяльності, зосереджені на аналізі правових норм, що регулюють діяльність державних органів у цій сфері, зокрема їхніх контрольних, наглядових, превентивних та каральних функцій. Значна увага приділяється визначенню місця та ролі різних суб'єктів у загальній системі національної безпеки, серед яких особливо виділяються правоохоронні органи, органи місцевого самоврядування, військові адміністрації, судові інституції та громадські організації.

Водночас, незважаючи на численні дослідження в цій сфері, відсутність єдиної методологічної бази щодо класифікації суб'єктів протидії колабораціонізму залишається проблемою. Чинне законодавство України не містить систематизованого підходу до визначення та розподілу компетенцій між органами державної влади, що ускладнює ефективну взаємодію суб'єктів адміністративного контролю. Крім того, залишається відкритим питання гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами протидії колабораційній діяльності, що набуває особливого значення в умовах інтеграції України до європейського правового простору. Окремі аспекти цього питання, у той чи інший спосіб досліджували такі закордонні і вітчизняні учені, як: В.С. Березняк, В.С. Березняк, О.О. Боярський, Ю.В. Василенко, І.І. Давидович, Р.А. Каторкін, С.Е. Куліджанова, А.В. Макашов, В.В. Шаблистий, О.С. Юнін.

Виклад основного матеріалу. Колабораційна діяльність, як свідомо співпраця громадян з державою-агресором на шкоду суверенітету та територіальній цілісності України, становить серйозну загрозу національній безпеці. В Україні проблема колабораціонізму постала особливо гостро

у зв'язку з російською агресією, що змусило державу розробити відповідні заходи адміністративно-правового характеру для його протидії. У відповідь на цю загрозу, держава впровадила комплекс заходів, спрямованих на запобігання та протидію колабораціонізму. Важливу роль у цьому процесі відіграють уповноважені суб'єкти, наділені відповідними повноваженнями у сфері протидії колабораційній діяльності.

У сфері адміністративного права боротьба з проявами колабораціонізму реалізується через систему превентивних, контрольних та каральних заходів, спрямованих на попередження, виявлення та припинення дій, які становлять загрозу національній безпеці. До ключових адміністративно-правових засад належать: 1. Адміністративний нагляд - комплекс заходів, що здійснюється правоохоронними органами для контролю за дотриманням законодавчих норм та виявлення фактів незаконної співпраці з агресором; 2. Ліцензування та дозвільний контроль – запровадження спеціальних режимів та обмежень на види діяльності, які можуть бути використані у ворожих інтересах (наприклад, обіг зброї, вибухових речовин, засобів зв'язку, фінансових операцій тощо); 3. Обмежувальні заходи - адміністративні заходи щодо фізичних і юридичних осіб, причетних до співпраці з окупаційними адміністраціями, включаючи заборону на зайняття певних посад, обмеження свободи пересування, блокування активів та майнових ресурсів; 4. Інформаційна протидія – здійснення заходів із нейтралізації дезінформації, поширення достовірних відомостей та підвищення рівня медіаграмотності населення з метою мінімізації впливу ворожої пропаганди. Зазначені заходи реалізуються в межах загальнодержавної системи забезпечення національної безпеки, що вимагає координації дій між різними суб'єктами адміністративного права.

На нашу думку уповноважені суб'єкти протидії колабораційній діяльності – це державні та недержавні органи, установи, організації та фізичні особи, які беруть участь у заходах, спрямованих на виявлення, запобігання, розслідування та покарання осіб, причетних до колабораціонізму. Вони виконують різні функції в межах єдиної системи національної безпеки. Основними ознаками суб'єктів протидії колабораційній діяльності є: а) наявність відповідної компетенції, закріпленої у законодавчих та підзаконних актах; б) виконання функцій у сфері безпеки, правопорядку та правозастосування; в) взаємодія між різними структурами в межах адміністративно-правового регулювання; г) залучення до заходів запобігання, реагування та припинення колабораційної діяльності; ґ) чітко визначені сфери відповідальності в рамках адміністративно-правового регулювання.

З погляду адміністративного права, діяльність цих суб'єктів спрямована на: забезпечення правопорядку та національної безпеки; запобігання розповсюдженню проросійської пропаганди та дезінформації; притягнення до відповідальності осіб, які вважають інформаційну, матеріальну або організаційну підтримку агресора; виявлення та ліквідацію нелегальних структур, що співпрацюють з окупаційними адміністраціями. Адміністративно-правова діяльність цих органів спрямована на забезпечення правопорядку та національної безпеки, що підтверджує необхідність їхньої класифікації відповідно до функціональних та організаційних критеріїв. Ефективне функціонування системи протидії колабораціонізму можливе лише за умови належної взаємодії державних інституцій, застосування превентивних заходів та вдосконалення адміністративно-правового регулювання у цій сфері.

Теоретична основа класифікації суб'єктів протидії колабораціонізму ґрунтується на низці підходів, що дозволяють розглядати ці суб'єкти крізь призму їхнього місця в адміністративно-правовій системі, функціональних повноважень та організаційної структури. Основними підходами є:

1. Інституційний підхід – передбачає розгляд суб'єктів через їхнє місце в адміністративно-правовій системі держави. В його межах можна виділити: а) конституційні органи (Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, РНБО); б) правоохоронні органи (СБУ, Національна поліція, ДБР, Офіс Генерального прокурора); в) військові структури (Збройні Сили України, Військова служба правопорядку); ґ) органи місцевого самоврядування (обласні, районні та міські ради, військові адміністрації).

2. Функціональний підхід – розподіл суб'єктів за їхніми основними завданнями та роллю в механізмі протидії. У цьому аспекті виокремлюються: а) органи нормативного регулювання – Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, які формують правову основу боротьби з колабораціонізмом; б) контрольні та аналітичні органи – Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), Рахункова палата України, що здійснюють контроль за діяльністю уповноваже-

них органів; в) судові органи – Конституційний Суд України, Вищий антикорупційний суд, які розглядають правові аспекти протидії колабораціонізму; г) оперативно-розшукові органи – СБУ, Національна поліція, ДБР, що здійснюють виявлення, документування та припинення незаконної співпраці з державою-агресором.

3. Організаційний підхід – передбачає аналіз суб'єктів залежно від їхньої інституційної належності, включаючи правоохоронні органи, військові формування та державні установи, які здійснюють протидію колабораціонізму.

4. Системний підхід – розглядає суб'єктів як складові єдиного механізму забезпечення національної безпеки. В його межах виокремлюються: а) стратегічний рівень – органи, що формують державну політику у сфері безпеки (Президент України, Верховна Рада України, РНБО); б) операційний рівень – органи, що реалізують державну політику (СБУ, Національна поліція, ДБР); в) тактичний рівень – органи, що здійснюють безпосередню діяльність із виявлення та попередження колабораціонізму (військові адміністрації, органи місцевого самоврядування).

5. Компетентнісний підхід – акцентує увагу на юридичних повноваженнях і функціональних обов'язках суб'єктів. Відповідно до цього критерію, суб'єкти поділяються на: а) загальної компетенції – Президент України, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада України; б) спеціальної компетенції – СБУ, ДБР, Офіс Генерального прокурора, що здійснюють безпосередню боротьбу з колабораціонізмом; в) локальної компетенції – органи місцевого самоврядування, військові адміністрації, що реалізують державну політику безпеки на регіональному рівні. У межах цих підходів визначаються конкретні критерії для класифікації органів, відповідальних за боротьбу з колабораціонізмом [1, с. 323].

Методологічна основа класифікації суб'єктів протидії колабораціонізму включає: 1. Порівняльно-правовий метод – аналіз міжнародного досвіду протидії колабораціонізму з метою виявлення ефективних правових механізмів; 2. Системно-структурний метод – виявлення зв'язків між різними суб'єктами протидії в межах державного управління; 3. Метод адміністративного моделювання – розробка оптимальної структури взаємодії між органами влади у сфері національної безпеки; 4. Метод правового моніторингу – оцінювання ефективності чинного законодавства та адміністративних заходів щодо боротьби з колабораціонізмом.

Для підвищення ефективності системи класифікації доцільним є використання таких інструментів: 1. Єдина інформаційна система – централізована база даних про суб'єкти протидії колабораціонізму; 2. Електронний реєстр суб'єктів – інтегрована система обліку державних, правоохоронних і міжнародних організацій, залучених до боротьби з колабораціонізмом; 3. Рейтингові оцінки ефективності – система оцінювання діяльності органів відповідно до встановлених критеріїв результативності.

У свою чергу, основними принципами класифікації уповноважених суб'єктів колабораційної діяльності є:

1. Принцип верховенства права – цей принцип означає, що класифікація суб'єктів повинна відповідати загальним засадам законності, що визначають їхню діяльність у межах Конституції та законів України. Будь-яка діяльність суб'єктів протидії колабораціонізму має здійснюватися відповідно до правових норм та принципів правової держави.

2. Принцип функціональності – кожен суб'єкт класифікується відповідно до функцій, які він виконує. Це дозволяє розрізняти: нормотворчі органи; контррозвідувальні органи; правоохоронні органи; судові органи; органи місцевого самоврядування.

3. Принцип ієрархічності – передбачає поділ суб'єктів за рівнями їхньої компетенції та впливу на процеси протидії колабораціонізму. Виокремлюються: а) центральні органи влади – координують загальнодержавну політику у сфері національної безпеки; б) регіональні органи – забезпечують реалізацію державної політики на рівні областей та регіонів; в) місцеві органи – здійснюють конкретні заходи на рівні громад.

4. Принцип спеціалізації – відповідно до цього принципу класифікація суб'єктів враховує їхню спеціалізацію в сфері протидії колабораціонізму: а) органи розслідування; б) судові органи; в) контрольні органи.

5. Принцип координації та взаємодії – передбачає, що суб'єкти протидії колабораціонізму повинні ефективно взаємодіяти між собою, обмінюватися інформацією та координувати дії. Основні механізми координації включають: а) спільні міжвідомчі комісії; б) обмін інформацією через електронні бази даних; в) міжнародну співпрацю у сфері безпеки.

6. Принцип підзвітності - всі суб'єкти протидії колабораціонізму повинні діяти прозоро та бути підконтрольними державним і громадським інституціям. Це забезпечує ефективний механізм нагляду за їхньою діяльністю та попереджає зловживання владою.

Загалом, ми вважаємо, чітке визначення принципів класифікації має такі практичні переваги: сприяє ефективному розподілу функцій між суб'єктами; дозволяє оптимізувати міжвідомчу координацію; підвищує рівень правозастосування та правового контролю; забезпечує гнучкість системи протидії загрозам національній безпеці [2, с. 33].

Діяльність суб'єктів, відповідальних за протидію колабораційній діяльності, регулюється комплексом нормативно-правових актів, що визначають правові засади їхньої діяльності, компетенцію та механізми взаємодії. До ключових законодавчих актів належать:

1. Конституція України – визначає основи державного суверенітету, територіальної цілісності та захисту прав громадян. До ключових положень, що мають безпосереднє відношення до протидії колабораціонізму, належать: стаття 1 – визначає Україну як суверенну і незалежну, демократичну, соціальну, правову державу; стаття 17 – встановлює, що захист суверенітету і територіальної цілісності України є найважливішою функцією держави, а забезпечення національної безпеки є справою всього українського народу; стаття 65 – покладає на громадян обов'язок захисту незалежності та територіальної цілісності держави; стаття 92 – визначає, що виключно законами України регулюються питання правового режиму воєнного стану та національної безпеки. Таким чином, конституційні норми закладають основи для створення спеціалізованих інституцій та визначають їхню діяльність у сфері протидії колабораціонізму [3];

2. Кримінальний кодекс України (ст. 111-1 «Колабораційна діяльність») – встановлює юридичну відповідальність за злочини, пов'язані з колабораціонізмом [4];

3. Закон України «Про національну безпеку України» – регламентує загальні засади діяльності суб'єктів у сфері забезпечення державної безпеки [5];

4. Закон України «Про Службу безпеки України» – визначає компетенцію СБУ у сфері контрозвідки та боротьби з внутрішніми загрозами [6];

5. Закон України «Про Національну поліцію» – регулює діяльність поліції у сфері підтримання правопорядку та боротьби з правопорушеннями [7];

6. Закон України «Про державну таємницю» – регулює питання доступу до інформації, що може мати значення для національної безпеки у контексті боротьби з колабораціонізмом [8];

7. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» – регулює правові особливості функціонування державних органів у період воєнного стану [9];

8. Закон України «Про Державне бюро розслідувань» – передбачає розслідування злочинів, пов'язаних із колабораціонізмом серед державних службовців та посадових осіб [10];

9. Закон України «Про місцеве самоврядування» – закріплює роль органів місцевого самоврядування у запобіганні колабораційним проявам [11];

10. Закон України «Про санкції» – встановлює можливість застосування обмежувальних заходів щодо осіб, які співпрацюють з окупаційними адміністраціями [12];

11. Міжнародні угоди та нормативні акти – регламентують механізми міжнародного співробітництва у сфері боротьби з тероризмом і колабораціонізмом, включно з екстрадицією правопорушників та санкційними заходами.

На сьогоднішній день характеризуючи класифікацію уповноважених суб'єктів протидії колабораційній діяльності в Україні доцільно розуміти структуру таких суб'єктів. На нашу думку до основних уповноважених суб'єктів протидії колабораційній діяльності відносяться: 1. Органи державної влади – до ключових державних органів, що здійснюють протидію колабораційній діяльності, належать: а) Президент України; б) Рада національної безпеки і оборони України (РНБО); в) Кабінет Міністрів України. 2. Силові структури та правоохоронні органи – серед основних виконавців державної політики у сфері протидії колабораційній діяльності особливе місце займають: а) Служба безпеки України; б) Національна поліція; в) Державне бюро розслідувань; г) Органи прокуратури; г) Збройні Сили України; д) Національна гвардія України [13, с. 47]. 3. Судові органи – адміністративні суди розглядають справи, пов'язані з оскарженням дій чи бездіяльності суб'єктів влади у сфері боротьби з колабораційною діяльністю, а також ухвалюють рішення щодо обмеження громадянських прав осіб, що підозрюються у співпраці з окупантами. 4. Громадянське суспільство та волонтерські організації тощо.

У системі протидії колабораційній діяльності в Україні можна виділити кілька груп уповноважених суб'єктів, залежно від їхніх повноважень та функцій. Саме тому, на нашу думку, найбільш правильною є класифікація уповноважених суб'єктів протидії колабораційній діяльності на такі, як:

1. Суб'єкти із загальною компетенцією - це державні органи, які здійснюють комплексне управління у певній сфері та мають широкий спектр повноважень у різних напрямках державного регулювання. На відміну від спеціалізованих органів, їхні функції не обмежуються однією галуззю, а включають стратегічне планування, координацію та контроль за діяльністю спеціалізованих установ. У контексті протидії колабораційній діяльності такі органи відіграють ключову роль у формуванні політики національної безпеки, координації правоохоронної діяльності, міжнародного співробітництва та запровадження санкційних механізмів. До цієї групи належать органи державної влади, які, хоча і не створені спеціально для боротьби з колабораційною діяльністю, мають загальні повноваження у сфері забезпечення національної безпеки та правопорядку, наприклад:

1) Президент України - як глава держави, здійснює керівництво у сфері національної безпеки та оборони, затверджує відповідні програми та стратегії. Президент України як гарант Конституції здійснює загальне керівництво у сфері національної безпеки та оборони. Відповідно до статті 106 Конституції України, Президент: є Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України; здійснює керівництво в сферах національної безпеки та оборони держави; очолює Раду національної безпеки і оборони України (РНБО), яка координує діяльність усіх органів, залучених до боротьби з колабораційною діяльністю [3];

Його основні повноваження включають: призначення керівників правоохоронних органів та спеціальних служб (СБУ, ГУР МО); ухвалення рішень щодо запровадження воєнного стану та надзвичайних заходів у сфері безпеки; видання указів, що регламентують заходи щодо запобігання колабораційній діяльності.

2) Верховна Рада України - як єдиний орган законодавчої влади. Парламент України здійснює законодавче регулювання протидії колабораціонізму шляхом: прийняття законів, що визначають правові наслідки для осіб, які співпрацюють з агресором; контролю діяльності силових структур у цій сфері; створення тимчасових слідчих комісій з питань розслідування випадків колабораціонізму;

3) Кабінет Міністрів України - здійснює виконавчу владу і координує діяльність міністерств та інших державних органів у сфері безпеки. Основні функції КМУ у протидії колабораціонізму: а) організація міжвідомчої співпраці між правоохоронними та військовими структурами; б) забезпечення фінансування заходів щодо боротьби з колабораціонізмом; в) впровадження санкційної політики щодо осіб та організацій, що підтримують агресора; г) реалізація державної політики у сфері національної безпеки та оборони; ґ) організація взаємодії між правоохоронними структурами та місцевими адміністраціями; д) розробка нормативно-правових актів у сфері боротьби з колабораціонізмом; е) контроль виконання санкційної політики щодо осіб, причетних до колабораційної діяльності [14];

4) Рада національної безпеки і оборони України (РНБО) – є спеціальним координаційним органом при Президенті України, що здійснює стратегічне керівництво у сфері національної безпеки, зокрема щодо протидії колабораціонізму. Її ключові функції: а) формування державної політики у сфері протидії колабораційній діяльності; б) координація діяльності правоохоронних органів, спецслужб та військових структур; в) впровадження санкцій щодо фізичних та юридичних осіб, пов'язаних із колабораціонізмом.

2. Суб'єкти із спеціальною компетенцією – це органи державної влади, діяльність яких спрямована виключно або переважно на забезпечення безпеки держави, боротьбу з колабораціонізмом, розвідувальну, контррозвідувальну та правоохоронну діяльність. Вони мають розширені повноваження щодо застосування адміністративно-правових та оперативно-розшукових заходів.

Основними характеристиками таких органів є: а) обмежена сфера повноважень – діяльність цих органів зосереджена на питаннях національної безпеки та боротьби з колабораціонізмом; б) оперативно-розшукові та контррозвідувальні функції – право на проведення спеціальних заходів щодо виявлення злочинних намірів та ліквідації загроз; в) пряме підпорядкування вищим органам влади – контроль за діяльністю таких органів здійснюється Президентом України, Верховною Радою або Кабінетом Міністрів.

До таких органів належать;

1) Служба безпеки України (СБУ) – є ключовим органом спеціальної компетенції, відповідальним за: а) контррозвідувальну діяльність щодо виявлення осіб, які співпрацюють з агресором; б) розслідування злочинів, пов'язаних із державною зрадою та колабораціонізмом; в) захист державної таємниці та боротьбу з підривною діяльністю; г) взаємодію з міжнародними партнерами у сфері безпеки та контррозвідки.

2) Головне управління розвідки Міністерства оборони України (ГУР МО), виконує функції зовнішньої розвідки та забезпечує: а) розвідувальні заходи щодо осіб, підозрюваних у співпраці з агресором; б) моніторинг діяльності окупаційних адміністрацій; в) запобігання загрозам національній безпеці через міжнародні канали співпраці; г) виявлення та ліквідацію ворожих агентурних мереж; г) спецоперації із затримання колаборантів та агентів впливу.

3) Державне бюро розслідувань (ДБР) – здійснює розслідування злочинів, пов'язаних із: а) колабораційною діяльністю серед військовослужбовців та посадових осіб; б) фактами зловживань владою, спрямованих на співпрацю з окупаційними силами.

4) Органи прокуратури – здійснюють нагляд за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового слідства, підтримують державне обвинувачення в суді;

5) Національна поліція України – забезпечує охорону прав і свобод людини, протидіє злочинності, підтримує публічний порядок, виявляє та розслідує правопорушення, пов'язані з колабораційною діяльністю;

6) Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) – державний правоохоронний орган, основним завданням якого є попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, які можуть бути пов'язані з колабораційною діяльністю;

7) Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) – центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізацію державної антикорупційної політики, що може включати заходи з протидії колабораційній діяльності. НАЗК відіграє роль у протидії економічному колабораціонізму через: а) контроль за фінансуванням політичних партій та організацій, пов'язаних із ворогом; б) виявлення корупційних схем, спрямованих на співпрацю з окупаційними адміністраціями;

8) Вищий антикорупційний суд України – спеціалізований судовий орган, який розглядає справи, пов'язані з корупційними правопорушеннями, включаючи ті, що мають ознаки колабораційної діяльності;

9) Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України (ДССЗІ) – відповідає за кібербезпеку та інформаційний захист, зокрема: а) боротьбу з інформаційним колабораціонізмом та кібератаками; б) запобігання поширенню дезінформації та пропаганди ворога.

10) Військова служба правопорядку Збройних Сил України – контролює дотримання військової дисципліни та запобігає колабораціонізму в армії.

3. Суб'єкти із локальною компетенцією – це органи, установи та громадські формування, діяльність яких спрямована на виявлення та протидію проявам колабораціонізму на рівні територіальних громад, міст, сіл та регіонів. Вони забезпечують оперативне реагування на загрози, взаємодіють із правоохоронними структурами та сприяють виконанню державної політики у сфері безпеки. Основними особливостями цих суб'єктів є: а) безпосередня робота на місцевому рівні, що забезпечує швидке реагування на випадки колабораційної діяльності; б) взаємодія із центральними органами влади – вони виконують державну політику та передають інформацію про осіб, підозрюваних у колабораціонізмі, на вищий рівень; в) гнучкість у прийнятті рішень, що дозволяє швидко впроваджувати заходи протидії з урахуванням локальних особливостей.

До таких суб'єктів належать органи місцевого самоврядування, територіальні підрозділи державних органів влади, військові адміністрації, громадські об'єднання та інші локальні інституції, що безпосередньо взаємодіють із населенням. Локальні суб'єкти відіграють допоміжну, але критично важливу роль у загальнодержавній системі протидії колабораційній діяльності [15, с. 39]. Вони можуть бути класифіковані за рівнем адміністративної юрисдикції:

1) Органи місцевого самоврядування – відіграють важливу роль у запобіганні колабораційній діяльності, забезпеченні громадського порядку та підтримці безпеки на регіональному рівні. Вони здійснюють такі функції: а) прийняття місцевих нормативних актів щодо обмеження діяльності осіб, підозрюваних у колабораціонізмі; б) забезпечення публічного контролю за діяльністю організацій та підприємств на території громади; збір інформації про можливі прояви колабора-

ціонізму та передача її до правоохоронних органів [16, с. 233]. Такі органи несуть відповідальність за інформаційну політику на території своїх громад, можуть створювати спеціальні комісії з моніторингу та попередження колабораційних загроз;

2) Військові адміністрації – створені в умовах воєнного стану, мають розширені повноваження щодо контролю над територіями, що межують із зоною бойових дій або перебувають під загрозою окупації. Основні їхні функції: а) організація заходів безпеки та протидії колабораційній діяльності; б) контроль за діяльністю підприємств, установ та організацій, що можуть бути залучені до незаконної співпраці з ворогом; в) видання розпорядження щодо обмеження діяльності осіб, причетних до співпраці з окупантами; г) проведення перевірок осіб, які залишалися на тимчасово окупованих територіях; ґ) здійснення координації між місцевими правоохоронними органами та центральною владою.

3) Регіональні підрозділи правоохоронних органів – забезпечують реалізацію державної політики боротьби з колабораціонізмом. На локальному рівні важливу роль відіграють: а) регіональні підрозділи СБУ, які ведуть контррозвідальну роботу; б) обласні та міські управління Національної поліції, що забезпечують оперативно-розшукові заходи; в) місцеві прокуратури, що ініціюють провадження щодо осіб, причетних до колабораціонізму.

4. Недержавні суб'єкти у системі протидії колабораційній діяльності - це юридичні та фізичні особи, діяльність яких спрямована на виявлення, документування, запобігання та притягнення до відповідальності осіб, причетних до співпраці з окупаційними адміністраціями, іноземними державами-агресорами та незаконними збройними формуваннями.

За функціональним призначенням недержавні суб'єкти можна поділити на: а) громадські організації та волонтерські рухи – здійснюють документування випадків колабораціонізму, забезпечують інформаційну підтримку та контроль за розслідуваннями; б) засоби масової інформації та журналісти-розслідувачі – публічно викривають осіб, які співпрацюють із окупаційними силами; в) аналітичні центри та правозахисні організації – проводять дослідження, розробляють рекомендації для органів влади та міжнародних структур; г) бізнес-сектор – сприяє економічній протидії колабораціонізму, допомагаючи державі запроваджувати санкції та обмеження.

Вони виконують допоміжні або супутні завдання, спрямовані на забезпечення ефективності заходів протидії та їх реалізацію в суспільному середовищі, наприклад:

1) Громадські організації - є одним із ключових елементів протидії колабораційній діяльності, оскільки воно відіграє роль незалежного контролюючого механізму та сприяє розслідуванню відповідних злочинів. Прикладами таких організацій є: а) «Центр протидії корупції» – займається антикорупційною діяльністю, включаючи викриття схем фінансування колабораціоністських угруповань; б) «StopFake» – спеціалізується на викритті дезінформації та пропаганди, спрямованої на легітимацію колабораційної діяльності; в) «Миротворець» – веде базу осіб, які можуть бути причетні до співпраці з окупаційною владою. Сюди можна віднести правозахисні організації (Українська Гельсінська спілка, Центр протидії корупції тощо) – моніторять ситуацію з порушеннями прав людини, проводять аналітичні дослідження, подають звернення до органів влади;

2) Волонтерські об'єднання – можуть брати участь у документуванні колабораційної діяльності, допомагати правоохоронним органам та спецслужбам у зборі доказової бази. Міжнародні неурядові організації – такі як Amnesty International, Human Rights Watch та інші, можуть залучатися до оцінки дотримання прав людини та здійснення незалежних розслідувань випадків колабораціонізму;

3) Засоби масової інформації та журналістські розслідування - засоби масової інформації відіграють важливу роль у висвітленні випадків колабораційної діяльності, зборі доказів, документуванні злочинів та формуванні суспільної думки щодо відповідальності осіб, причетних до співпраці з державою-агресором. У свою чергу журналісти-розслідувачі відіграють важливу роль у виявленні та публічному викритті колаборантів. Завдяки їхній діяльності суспільство отримує достовірну інформацію про зв'язки посадовців, бізнесменів та інших осіб із окупаційною владою. Наприклад, розслідувальні журналісти (Bellingcat, Схеми, BINUS.info тощо) – виявляють факти співпраці з ворогом, аналізують дані відкритих джерел, сприяють розголосу інформації про осіб, підозрюваних у колабораціонізмі [17]. Традиційні медіа (телеканали, друковані ЗМІ, онлайн-видання) – сприяють формуванню громадської думки, підвищенню рівня обізнаності про загрози колабораційної діяльності. Громадянські журналісти та блогери – фіксують та поширюють факти порушень, допомагають правоохоронцям і міжнародним організаціям отримувати інформацію;

4) Аналітичні центри та правозахисні організації - ці структури займаються дослідженнями, аналізом законодавства, адвокацією та розробкою політик щодо боротьби з колабораціонізмом. Серед ключових організацій: а) «Український інститут майбутнього» – проводить аналітичні дослідження загроз, пов'язаних із колабораційною діяльністю; б) «Центр політико-правових реформ» – розробляє рекомендації щодо змін у законодавстві з метою посилення боротьби з колабораціонізмом.

5) Бізнес-сектор та економічні ініціативи - відіграє роль у блокуванні фінансування проросійських політичних та громадських рухів. Наприклад: а) запровадження санкцій проти компаній, які співпрацюють із окупаційними структурами; б) фінансова підтримка фондів, що займаються боротьбою з колабораціонізмом.

6) Громадяни як суб'єкти виявлення та протидії колабораціонізму – будь-який громадянин може брати участь у запобіганні та протидії колабораційній діяльності шляхом надання інформації, повідомлення про підозрілих осіб та підтримки ініціатив із викриття колаборантів. Наприклад, надання інформації до правоохоронних органів – громадяни можуть повідомляти про факти колабораційної діяльності через гарячі лінії поліції, СБУ, прокуратури та інших органів. Документування правопорушень – збір фото-, відеоматеріалів, що можуть бути доказами. Участь у громадському контролі – підтримка незалежних розслідувань, моніторинг дій осіб, які можуть бути причетні до колабораційної діяльності;

7) Адвокатські об'єднання та правозахисні організації – структури, що забезпечують юридичний супровід справ про колабораціонізм та здійснюють моніторинг дотримання прав людини.

Саме тому, ефективна боротьба з колабораційною діяльністю вимагає чіткої координації між державними та недержавними суб'єктами, а також налагодженої взаємодії із міжнародними партнерами. Основними механізмами такої взаємодії є:

1. Обмін оперативною інформацією – здійснюється між правоохоронними органами, спецслужбами та органами державної влади, що дозволяє вчасно реагувати на загрози та координувати заходи протидії;

2. Спільні оперативні заходи – передбачають проведення розслідувань, затримань, судових процесів та ліквідацію структур, причетних до колабораційної діяльності;

3. Профілактична діяльність – включає інформаційно-роз'яснювальні заходи для населення, спрямовані на запобігання залученню громадян до колабораційної діяльності;

4. Міжнародне співробітництво – передбачає обмін досвідом з іноземними партнерами у сфері боротьби з гібридними загрозами, санкційної політики та юридичного переслідування колаборантів.

Також варто відзначити, що у боротьбі з колабораціонізмом Україна активно взаємодіє з міжнародними суб'єктами, оскільки колабораціонізм як глобальне явище часто має міжнародний характер і тісно переплітається з іншими міжнародними правопорушеннями, такими як агресія, тероризм, шпигунство.

До основних міжнародних суб'єктів, які мають важливе значення у протидії колабораціонізму, належать:

1. Організація Об'єднаних Націй (ООН) – організація може здійснювати дипломатичний тиск на держави, що підтримують агресора або колабораціоністів. ООН також має механізми для надання правової та гуманітарної допомоги в разі порушення прав людини через колабораціонізм;

2. Європейський Союз (ЄС) – через санкції, дипломатичні механізми та моніторинг, ЄС активно впливає на боротьбу з колабораціонізмом, заохочуючи правові реформи в Україні, зокрема в галузі прав людини, боротьби з корупцією та правовим захистом;

3. Міжнародний кримінальний суд (МКС) один із основних органів, що має юрисдикцію над міжнародними злочинами, включаючи злочини, вчинені колабораціоністами. Україна, хоча й не є повноправним членом МКС, співпрацює з судом у контексті розслідування воєнних злочинів;

4. Міжнародні правозахисні організації – такі організації, як Human Rights Watch або Amnesty International, здатні моніторити ситуацію з правами людини, документувати порушення, надавати Україні міжнародну підтримку в боротьбі з колабораціонізмом [18, с. 88].

Залучення міжнародних суб'єктів допомагає створити єдиний фронт у боротьбі з колабораціонізмом, особливо коли внутрішні механізми країни є недостатньо ефективними або коли справа стосується іноземних громадян, що співпрацюють з окупаційними силами.

У свою чергу класифікація суб'єктів протидії колабораціонізму в різних країнах ґрунтується на різних правових підходах, які враховують: рівень державної загрози; правові традиції та осо-

бливості державного управління; рівень взаємодії між державними та міжнародними структурами; роль громадянського суспільства у процесах протидії. Використання міжнародного досвіду дозволяє вдосконалити механізми протидії колабораціонізму в Україні шляхом адаптації підходів та методик до національного законодавства.

Саме тому, у різних країнах світу підходи до класифікації та функціонування суб'єктів, відповідальних за протидію колабораційній діяльності, мають свої особливості.

1. У США боротьба з колабораційною діяльністю здійснюється через низку державних органів: 1) Федеральне бюро розслідувань (FBI) – відповідає за контррозвідувальну діяльність та виявлення внутрішніх загроз національній безпеці; 2) Центральне розвідувальне управління (CIA) – здійснює зовнішню розвідку та аналіз інформації про потенційні загрози; 3) Агентство національної безпеки (NSA) – займається електронною розвідкою та забезпеченням кібербезпеки. Координація між цими органами здійснюється через Директора національної розвідки (DNI), що забезпечує узгодженість дій у сфері національної безпеки.

2. У Великій Британії основними суб'єктами протидії колабораційній діяльності є: 1) Секретна розвідувальна служба (MI6) – займається зовнішньою розвідкою та виявленням загроз за межами країни; 2) Служба безпеки (MI5) – відповідає за внутрішню безпеку та контррозвідку; 3) Урядовий центр комунікацій (GCHQ) – здійснює моніторинг електронних комунікацій та забезпечує кібербезпеку. Координація діяльності цих служб відбувається через Об'єднаний комітет з розвідки (JIC), який надає рекомендації уряду щодо питань національної безпеки.

3. У Німеччині протидія колабораційній діяльності здійснюється такими органами: 1) Федеральна служба розвідки (BND) – відповідає за зовнішню розвідку та збір інформації про загрози за кордоном; 2) Федеральне відомство з охорони конституції (BfV) – займається внутрішньою безпекою, контррозвідкою та боротьбою з екстремізмом; 3) Військова контррозвідка (MAD) – забезпечує безпеку в збройних силах та протидіє шпигунству. Координація між цими органами здійснюється через Федеральне міністерство внутрішніх справ, яке відповідає за загальну стратегію національної безпеки.

4. У Франції протидія колабораційній діяльності базується на централізації управління боротьбою з загрозами: 1) Генеральна дирекція внутрішньої безпеки (DGSI) – відповідає за боротьбу з внутрішніми загрозами; 2) Генеральна дирекція зовнішньої безпеки (DGSE) – здійснює стратегічну розвідку; 3) Жандармерія Франції – виконує функції забезпечення громадського порядку та контролю за безпекою.

5. У Польщі система протидії колабораціонізму базується на тісній співпраці державних і військових структур: 1) Агентство внутрішньої безпеки (ABW) – основний орган боротьби з тероризмом та контррозвідки; 2) Військова контррозвідка (SKW) – відповідає за виявлення загроз у військовому секторі; 3) Національна прокуратура – здійснює переслідування осіб, причетних до державної зради [18, с. 95].

Загалом, варто відзначити, що класифікація уповноважених суб'єктів протидії колабораційній діяльності має як теоретичне, так і практичне значення. Ми вважаємо, що практична значимість здійснення такої класифікації спрямована на: 1. Оптимізацію управлінських процесів – це чіткий розподіл сфер відповідальності між органами, що дозволяє уникнути дублювання функцій та забезпечує ефективне використання ресурсів; 2. Покращення міжвідомчої координації – це визначення механізмів взаємодії між органами, що сприяє оперативному обміну інформацією та узгодженню дій; 3. Удосконалення правозастосовної практики – це класифікація суб'єктів, що сприяє кращому розумінню їхніх завдань та процедур, пов'язаних із виявленням, документуванням і розслідуванням правопорушень; 4. Формування єдиної державної політики – це структурований підхід до боротьби з колабораціонізмом дозволяє розробляти стратегії, які враховують специфіку кожної категорії суб'єктів.

Така класифікація дозволяє систематизувати органи державної влади та інші інституції, визначити їхні функції, компетенцію, а також розмежувати сфери відповідальності. Чітка класифікація сприяє підвищенню ефективності взаємодії між суб'єктами, дозволяє уникнути дублювання повноважень та забезпечує оперативність прийняття управлінських рішень.

Саме тому, правильним вважається виділити загальні проблеми класифікації суб'єктів протидії колабораційній діяльності в Україні, до яких можна віднести такі, як:

1. Недосконалість правового регулювання – однією з ключових проблем є відсутність чітко сформульованої законодавчої бази, яка б встановлювала класифікацію уповноважених суб'єктів.

Законодавчі акти, такі як: Конституція України; Закон України «Про національну безпеку України»; Закон України «Про Службу безпеки України»; Кодекс України про адміністративні правопорушення - не містять чіткої класифікації суб'єктів, відповідальних за протидію колабораціонізму. Внаслідок цього немає узгодженого розподілу повноважень між державними та недержавними суб'єктами, що призводить до дублювання функцій та зниження ефективності боротьби з цим явищем.

Крім того, на законодавчому рівні досі не прийнято окремого акта, який би визначав класифікацію суб'єктів протидії колабораційній діяльності. Відсутність єдиної правової основи ускладнює взаємодію між державними органами, місцевими адміністраціями, військовими структурами та міжнародними партнерами.

2. Відсутність єдиного координаційного центру – наявність великої кількості державних органів, що займаються боротьбою з колабораціонізмом, призводить до дублювання функцій та неефективного використання ресурсів. Так, СБУ, Національна поліція, ДБР та прокуратура мають схожі завдання щодо протидії, що створює конфлікти юрисдикцій. В Україні досі не створено єдиного органу, який би координував усі заходи з протидії колабораційній діяльності, що призводить до розрізненості та неузгодженості дій різних суб'єктів.

3. Відсутність механізмів залучення громадянського суспільства – громадські організації та журналісти-розслідувачі відіграють значну роль у виявленні колаборантів, проте на законодавчому рівні відсутні чіткі механізми їхньої взаємодії з державними структурами. Приклади успішних громадських ініціатив: а) «Центр протидії корупції» – проводить розслідування випадків фінансування колабораційної діяльності; б) «Миротворець» – веде базу даних осіб, які співпрацювали з агресором; в) «StopFake» – протидіє інформаційному колабораціонізму. Однак їхня діяльність не завжди узгоджується з правоохоронними органами, що знижує ефективність боротьби з колабораціонізмом.

4. Недостатній рівень міжнародної співпраці – міжнародна боротьба з колабораціонізмом потребує активної взаємодії з міжнародними структурами, такими як НАТО, ЄС, Інтерпол та ООН. Відсутність чіткої класифікації суб'єктів, що працюють із міжнародними партнерами, ускладнює обмін інформацією та проведення спільних заходів.

Виходячи із наявних проблем, основними напрямками вдосконалення класифікації уповноважених суб'єктів є:

1. Формування чіткої нормативної класифікації – необхідним кроком є закріплення класифікації суб'єктів у законодавстві України. Це можна реалізувати через ухвалення спеціального закону «Про систему уповноважених суб'єктів боротьби з колабораціонізмом», у якому слід передбачити: а) суб'єкти із загальною компетенцією; 2. суб'єкти із спеціальною компетенцією; в) суб'єкти із локальною компетенцією; г) недержавні суб'єкти у системі протидії колабораційній діяльності

2. Створення єдиного координаційного центру – для підвищення ефективності міжвідомчої взаємодії необхідно створити Національний центр протидії колабораціонізму (НЦПК), який виконуватиме такі функції: а) координація діяльності різних правоохоронних органів; б) формування єдиної бази даних щодо осіб, причетних до колабораційної діяльності; в) міжнародна співпраця із закордонними партнерами щодо розслідування злочинів.

3. Розширення функціоналу органів місцевого самоврядування – органи місцевої влади та військові адміністрації відіграють важливу роль у виявленні осіб, які можуть бути причетними до колабораціонізму. Необхідно: а) надати місцевим органам влади повноваження щодо збору та передачі даних про підозрюваних у колабораціонізмі до СБУ та поліції; б) розробити механізм громадського контролю за діяльністю місцевих чиновників, щоб запобігати проникненню колаборантів у владу.

4. Впровадження сучасних інформаційних технологій – необхідно створити єдину електронну систему обліку даних про осіб, причетних до колабораціонізму, яка дозволить: а) вести базу підозрюваних, обвинувачених та засуджених за колабораційну діяльність; б) полегшити обмін інформацією між правоохоронними органами; в) виключити можливість ухилення колаборантів від відповідальності через зміну місця проживання або громадянства.

Висновки. Під час дослідження було встановлено, що класифікація уповноважених суб'єктів протидії колабораційній діяльності є необхідною умовою підвищення ефективності адміністративно-правового регулювання цієї сфери та забезпечення належного рівня національної безпеки України. Визначено, що адміністративно-правові заходи протидії колабораціонізму повинні ба-

зуватися на чіткій систематизації суб'єктів, відповідальних за реалізацію державної політики у цій сфері.

Запропоноване авторське визначення уповноважених суб'єктів протидії колабораційній діяльності відображає їхню багатофункціональну природу, включаючи правоохоронні, військові, адміністративні та громадські інституції, що беруть участь у запобіганні, виявленні та реагуванні на прояви колабораціонізму. Виокремлено основні ознаки таких суб'єктів, серед яких особливе значення мають їхня компетентність, нормативно визначені повноваження, територіальна юрисдикція, інституційна структура та рівень взаємодії між органами влади. На основі аналізу наукових підходів до класифікації уповноважених суб'єктів визначено, що найбільш релевантними для даної сфери є інституційний, функціональний, організаційний, системний та компетентнісний підходи, що дозволяють комплексно розглядати діяльність відповідних суб'єктів. Водночас методологічні підходи до класифікації повинні враховувати як формально-юридичні, так і практичні аспекти діяльності суб'єктів.

Розроблена авторська класифікація передбачає розподіл суб'єктів протидії колабораційній діяльності на чотири групи: суб'єкти із загальною компетенцією (органи державної влади, що здійснюють загальний адміністративний контроль та координацію), суб'єкти із спеціальною компетенцією (правоохоронні органи, військові адміністрації, судові органи), суб'єкти із локальною компетенцією (органи місцевого самоврядування, територіальні підрозділи безпекових структур), а також недержавні суб'єкти, що відіграють допоміжну роль у системі протидії колабораціонізму.

Досліджено нормативно-правову базу, що регулює діяльність уповноважених суб'єктів, і встановлено, що вона є фрагментарною та потребує подальшого вдосконалення. Виявлено основні проблеми, що ускладнюють ефективне функціонування цієї системи, серед яких недостатня координація між суб'єктами, дублювання повноважень, відсутність чітких критеріїв розмежування відповідальності. Аналіз міжнародного досвіду засвідчив, що класифікація суб'єктів протидії колабораційній діяльності відіграє ключову роль у розбудові ефективних механізмів боротьби з такими проявами. Особливий інтерес становлять підходи, застосовані в країнах Європейського Союзу, де наголос робиться на міжінституційній взаємодії, чіткій координації діяльності та створенні єдиних баз даних для контролю та аналізу ризиків.

Таким чином, розроблена у статті класифікація уповноважених суб'єктів є важливим кроком у напрямі вдосконалення адміністративно-правового регулювання протидії колабораційній діяльності в Україні. Подальші дослідження повинні зосередитися на розробці нормативно-правових механізмів для підвищення ефективності координації між суб'єктами, забезпечення належної взаємодії між державними та недержавними інституціями, а також інтеграції міжнародного досвіду у цю сферу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Василенко Ю.В. Суб'єктивні ознаки колабораційної діяльності (ст. 111-1 КК України). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 12. С. 322–324. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-12/79>.
2. Запобігання колабораційній діяльності: метод. рекомендації / О.С. Юнін, В.С. Березняк, В.В. Шаблистий, А.В. Макашов та ін. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 72 с.
3. Конституція України: від 28.06.1996 № 254к/96-ВР: станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
4. Кримінальний кодекс України: Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III: станом на 1 лют. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
5. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII: станом на 9 серп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
6. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 № 2229-XII: станом на 9 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>.
7. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII: станом на 16 серп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
8. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 № 3855-XI: станом на 30 жовт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>.
9. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII: станом на 8 лют. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

10. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 № 794-VIII: станом на 25 жовт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>.
11. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР: станом на 5 берез. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>.
12. Про санкції: Закон України від 14.08.2014 № 1644-VII: станом на 21 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text>.
13. Каторкін Р.А. Детермінанти колабораційної діяльності. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2024. № 1. С. 44–51. URL: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2024-1-44-51>.
14. Суб'єкти запобігання корупційній злочинності в Україні. URL: https://arm.navs.edu.ua/books/prevention_of_corruption/info/lec5.html.
15. Давидович І.І., Куліджанова С.Е. (2024). Політика протидії колабораціонізму: сучасний стан та проблематика. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*, 2024. 3. 35–41. URL: <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2024-3-11-6>.
16. Боярський О.О. Людина в місцевому самоврядуванні: до розуміння та вивчення параметрально-нормативних ознак: монографія / за ред. Б.Я. Кофмана. Одеса: Юридика, 2023. 436 с.
17. Bellingcat – the home of online investigations. [bellingcat](https://www.bellingcat.com). URL: <https://www.bellingcat.com>.
18. Шаблистий В.В., Березняк В.С., Каторкін Р.А. Окремі напрямки протидії колабораційній діяльності. Правове забезпечення євроінтеграції: загальноправовий та галузевий аспекти : кол. монографія. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2024. С. 79–102.